

CALL FOR PAPERS

Європейський гуманітарний університет, Вільнюс

Український католицький університет, Львів

Карлів університет, Прага

запрошують всіх зацікавлених до участі в міжнародній конференції

Деколонізація освіти і науки в Білорусі та Україні: теоретичні виклики та практичні завдання

28-30 вересня, 2023, Вільнюс

Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України у 2022 році й підтримана режимом Лукашенка, по-перше, назавжди поховала й списала в архів колись цілком консенсусний термін «пострадянський регіон» («пострадянські країни»), а по-друге, загострила увагу до нагальності деколонізації як процесу подолання структурного політичного та культурного підпорядкування «імперії».

Перші спроби зрозуміти наші суспільства з точки зору колоніального досвіду почалися незабаром після розпаду СРСР і відштовхувалися від західної постколоніальної теорії (Е. Саїд, Г. Співак, Г. Бгабга). Дійсно, після утворення незалежних держав на місці колишніх радянських республік в деяких з них почали розвиватися постколоніальні дослідження, що сприяло відокремленню нової національної самосвідомості від культурно-політичного впливу радянського/російського імперіалізму. В Україні постколоніальний дискурс набув значно більшого поширення, ніж у Білорусі, що було зумовлено культурно-історичною та соціально-політичною специфікою кожної країни. Анексія Криму та російське вторгнення в Україну у 2014 році стали новим доказом необхідності критичного розуміння імперських претензій Росії у Східній Європі. Приклад сучасної Білорусі вкотре унаочнює, що культурна колонізація здійснюється насамперед через освіту і базується на ідеологічному викривленні історії та інших гуманітарних і соціальних наук. Метою конференції є розробка теоретико-методологічної основи здійснення деколонізаційної роботи в

сучасних умовах та після закінчення війни. Як слушно зазначають В. Міньоло та М. Глостанова (2012), колонізація відтворюється через повсякденні звички мислення, а опір їй можливий через розвиток цілеспрямованих практик «навчання відучуватися». Таким чином, освітня та медіасфера стають основним полем деколонізації, в якому академія здатна надавати змістовне наповнення, альтернативу «колоніальній матриці влади», формувати наукові спільноти та структури, ортогональні наявним культурним ієрархіям.

Перш за все, конференція має зосередитися на визначенні смислу та актуальності концепції деколонізації в сучасних умовах щодо системи освіти та наукових досліджень Білорусі та України. Природно, щоб сьогодні сприяти деколонізації у сфері виробництва соціально-гуманітарних знань, необхідно спочатку обґрунтувати припустимість характеристики радянської – і частково, можливо, пострадянської – доби в обох країнах як епохи колонізації. Відомо, що в міжнародному науковому співтоваристві існують різні думки з цього приводу. Конференція має стати місцем для відповідних міждисциплінарних дискусій і теоретичного з'ясування умов і конкретного значення застосування концепції деколонізації щодо суспільств Білорусі та України.

Додаткові теоретичні виклики пов'язані з тим, що розробка теми деколонізації (виробництва) знань у наших країнах також має враховувати відносно новий дискурс деколоніальності, який досить плідно розробляють вчені переважно з неєвропейських країн в руслі проголошеного «деколоніального повороту». Як деколонізація та деколоніальність співвідносяться в нашому контексті? Які аспекти концепції деколоніальності мають відношення до нашої ситуації та наших практичних викликів? Чи можливо поєднати направленість деколонізації проти підкорення «російській імперії» з направленістю деколоніальності проти західноєвропейської (модерної) парадигми виробництва знання?

Практичний вимір конференції пов'язаний з необхідністю відповісти на питання: як саме має здійснюватися деколонізація в освіті та соціально-гуманітарних дослідженнях? Українське суспільство вже має чималий досвід щодо реформування системи освіти та популяризації українознавства у світовій академії. Громадянське суспільство Білорусі, яке у 2020 році маніфестувало свою суб'єктність і демократичну орієнтацію, дійшло розуміння необхідності деколонізації як політичного пріоритету, який має стати основою майбутньої реформи системи освіти в Білорусі. Водночас деколонізація є практичним завданням, яке об'єднує білорусів і українців у наших прагненнях до національної незалежності і вимагає спільного переосмислення конфігурації регіональної співпраці. Також нас об'єднує своєрідна «подвійна колоніальна петля», згідно з якою російські імперські амбіції на так званому «пострадянському просторі» тривалий час посилювалися (і частково досі посилюються) домінуванням Росії як тематичного фокусу у науковій діяльності західних центрів пострадянських, славістичних та/або східноєвропейських досліджень.

Таким чином, завдання деколонізації, актуальність якого спочатку визначається в наших національних контекстах, слід розуміти у зв'язку з глобальною політикою знань і з точки зору нашої участі в цій політиці. Відповідно, питання деколонізації слід розглядати як із внутрішньої, так і зовнішньої перспективи, тобто очима самих білорусів та українців, а також очима іноземних дослідників наших країн. У зв'язку з цим окремою практичною метою конференції є обговорення спільної політики деколонізації та створення мережі для подальшого просування деколонізації в білоруських та українських дослідженнях у національному, регіональному та глобальному контекстах.

На конференції пропонується обговорити такі питання:

- результати та уроки постколоніальних рухів у Білорусі та України;
 - український довоєнний досвід деколонізації в освіті та науці;
 - декомунізація, дерадянізація, деколонізація - різні аспекти одного процесу?
 - досвід субалтерну як нового «збірного пункту» над старими регіональними поділами – від Центральної Азії до Центральної Європи;
 - кінець «пострадянства» та рецентралізація східноєвропейських студій;
 - деколонізація, націєтворення, європеїзація – перетини та парадокси;
 - деколонізація в шкільній освіті: створення національного канону та космополітична перспектива;
 - університет як платформа та рушій деколонізації;
 - завдання деколонізації та регіональної співпраці;
 - феномен самоколонізації в наукових дослідженнях: східна та західна версії;
 - подолання «пострадянської» парадигми та перспективність білорусістики та українознавства у світовому контексті.
-

Конференція передбачає такі формати: дискусії, тематичні панелі, робота в групах.

Заявки приймаються на:

- організацію тематичних панелей,
- організацію дискусій,
- індивідуальні виступи.

Робочі мови: англійська, білоруська, українська.

Для того, щоб взяти участь у конференції в якості спікера, організатора панелі чи дискусії, необхідно заповнити [ОНЛАЙН-ФОРМУ](#).

Дедлайн подачі заявок: 15 липня 2023 року.

У разі потреби учасники конференції можуть отримати підтримку (тревел-грант у розмірі €400) для участі в конференції.

За підсумками конференції планується підготовка спеціального випуску журналу «Топос».

Усі питання щодо конференції можна надсилати на електронну адресу:
decolonization-conference@ehu.lt